

DOI: <https://doi.org/10.37129/2313-7509.2020.13.2.226-239>

УДК 355.41

Г.І. Кривогуз, к.військ.н., доц.**Є.А. Іванченко**, д.пед.н., проф.**Л.А. Снігур**, д.пед.н., проф.*Військова академія (м. Одеса), Україна*

ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ ФАХІВЦІВ ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ (СЛУЖБ ТИЛУ) ТАКТИЧНОГО РІВНЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ І ПРОПОЗИЦІЇ З ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Розглянуто проблемні питання впровадження досвіду держав-членів НАТО щодо гарантування якості вищої військової освіти фахівців логістичного забезпечення тактичного рівня трьох спеціалізацій, за якими здійснюється навчання у Військовій академії (ВА): продовольче забезпечення військ (сил); речове забезпечення військ (сил); забезпечення підрозділів (частин, з'єднань) ракетним паливом, пальним та мастильними матеріалами.

Надано пропозиції із розв'язання проблемних питань, які тісно пов'язані із перспективами розвитку Збройних Сил України відповідно до Стратегічного оборонного бюлетеня України. Перш за все, це стосується впровадження новітніх зразків технічних засобів служб тилу, автоматизованої системи управління логістичним забезпеченням на тактичному рівні, дистанційного навчання, новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі за стандартами НАТО.

Ключові слова: вища військова освіта, здобувачі освіти, зміст освіти, логістичне забезпечення, методологія навчання, навчально-матеріальна база, науково-педагогічні працівники, служби тилу, якість освіти.

Постановка проблеми

Серед низки проблем розвитку Збройних Сил України (ЗСУ) Стратегічний оборонний бюлетень України (СОБУ) [1] виділяє проблему підвищення професійного рівня персоналу сил оборони, яке має здійснюватися відповідно до принципів і стандартів, прийнятих керівництвом збройних сил країн-членів НАТО. Для вирішення цієї проблеми визначена оперативна ціль 5.2 «Удосконалення системи військової освіти та підготовки кадрів». Із очікуваних результатів досягнення зазначеної оперативної цілі вкрай важливими є такі: військові навчальні заклади забезпечені сучасними і перспективними зразками озброєння та військової техніки, тренажерами та навчально-тренувальними комплексами; система військової освіти набула практичного спрямування навчання; впроваджено в навчальний процес технології дистанційного навчання і передові методики підготовки збройних сил країн-членів НАТО. У процесі виконання завдань для отримання перелічених результатів виникають проблемні питання, які потребують планового розв'язання.

Аналіз останніх досягнень і публікацій

У щорічному виданні «Біла книга – 2018. Збройні Сили України» [2] зазначається, що станом на 01.01.2019 відповідно до стандартів НАТО впроваджено: в оперативну сферу щодо логістики – 2 нормативних документи [2, с. 61]; у матеріальну сферу щодо вимог до пально-мастильних матеріалів (ПММ) – 6 документів [2, с. 61], в систему речевого забезпечення – 17 документів, з яких 16 – військові стандарти НАТО, 1 – військовий довідник [2, с. 127]. З урахуванням вимог стандартів НАТО змінена система харчування військовослужбовців ЗСУ за Каталогом продуктів [2, с. 124], для організації харчування особового складу в польових умовах здійснено постачання для військ (сил) зі складу угруповань операції Об'єднаних сил (ООС) добового польового набору продуктів [2, с. 125].

Окрім вимог СОБУ у системі гарантування якості вищої військової освіти з підготовки фахівців логістичного забезпечення пропонується враховувати: вимоги міжнародних угод (конвенцій) стосовно європейського простору вищої освіти [3, 4, 11] і міжнародних стандартів якості ISO 9000, 9001, 21001 [9], імплементованих у національних стандартах [7, 8] і Законах України «Про освіту» [5] та «Про вищу освіту» [6]; результати досліджень досвіду створення систем гарантування якості вищої освіти США, Великої Британії і Польщі [12] (у тому числі і військової [10, 13]; документи освітнього середовища НАТО [14-16].

Льченко А.М., Шейко С.В. [3] констатують, що в місті Болонья 19 червня 1999 року була підписана Болонська декларація (угода щодо стандартизації підходів до організації навчального процесу і функціонування вищої школи в Європейському Союзі) міністрами освіти 29 країн Західної і Центральної Європи, переважна більшість яких входить до блоку НАТО. Тобто, військова освіта цих країн є складовою частиною європейського простору вищої освіти.

У Спільній декларації міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти» [4], прийнятій у м. Болонья, серед найважливіших цілей для сприяння мобільності тих, хто навчаються, виділено забезпечення якості освіти та просування необхідних європейських стандартів у галузі вищої освіти. У Законах України «Про освіту» [5] і «Про вищу освіту» [6] також передбачені розділи щодо забезпечення якості освіти (вищої освіти).

Якість вищої освіти базується на міжнародних стандартах, розроблених Міжнародною організацією зі стандартизації (International Organization for Standardization), ISO 9000:2015 і ISO 9001:2015, які прийняті в Україні без суттєвих змін, тобто державні стандарти України (ДСТУ) є ідентичними (ІДТ) міжнародним [7, 8].

Відповідно до ДСТУ ISO 9000:2015 [7] якість (*quality*) - ступінь, до якого сукупність власних характеристик об'єкта задовольняє вимоги. Термін «якість» можна вживати з такими прикметниками, як низька, хороша або висока. «Власний», на відміну від «надаваний», означає наявний у об'єкті.

ДСТУ ISO 9001:2015 [8] базовано на принципах управління якістю, описаних в ISO 9000. Принципи управління якістю такі: орієнтація на замовника; *лідерство*; задіяність персоналу; процесний підхід; *поліпшення*; прийняття рішень на підставі фактичних даних; керування взаємовідносинами.

Сьогодні в Україні впроваджується міжнародний стандарт ISO 21001:2018 [9], який стосується вимог і настанови щодо застосування систем управління для навчальних закладів (СУНЗ). Порівнюючи принципи управління якістю за стандартом ISO 9000 з принципами СУНЗ за стандартом ISO 21001, можна зробити висновок, що в основу принципів СУНЗ покладені принципи управління якістю. Крім того, закладам освіти пропонується додатково враховувати ще чотири принципи: *соціальну відповідальність*; *доступність та справедливість*; *етичну відповідальність в освіті*; *безпеку та захист даних*.

Майже всі принципи управління якістю імплементовані у національному законодавстві. Так, наприклад, у статті 30 Закону України «Про освіту» [5] визначені вимоги щодо забезпечення *прозорості та інформаційної відкритості* закладу освіти, а стаття 42 щодо *академічної доброчесності* реалізує принцип СУНЗ щодо *етичної поведінки*.

Відповідно до Законів України «Про освіту» [5] і «Про вищу освіту» [6] під якістю вищої освіти слід розуміти відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом вищої освіти та/або договором про надання освітніх послуг. Порівнюючи це визначення із тлумаченням терміну «якість» за національним стандартом ДСТУ ISO 9000:2015 [7], варто вказати на відсутність визначального слова «ступінь» стосовно задоволення встановлених вимог для того, щоб «...вживати з такими прикметниками як низька, хороша або висока...».

Зельницький А.М. [10] констатує, що у вітчизняній законодавчій базі термін «гарантування якості освіти» уперше з'явився в Законі України «Про освіту» (Розділ V – Забезпечення якості освіти) без жодних коментарів щодо суті, структури і механізмів впровадження цієї категорії в педагогічну практику вищої школи. Тому Зельницький А.М. на підставі Великого тлумачного словника сучасної української мови запропонував під гарантією якості вищої військової освіти розуміти поруку та відповідальність вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ) щодо виконання державного замовлення з підготовки слухачів (курсантів) зі ступенем сформованості визначених компетентностей в кожного з них не нижче встановленого рівня.

У 2005 році були прийняті і в 2015 році оновлені «Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG)» [11]. Стандарти забезпечення якості було поділено на три частини: внутрішнє забезпечення якості; зовнішнє забезпечення якості; агенції із забезпечення якості. Аналогічний підхід простежується у Законах України «Про освіту» [5] і «Про вищу освіту» [6]. Відповідно до теми дослідження далі розглядаються складові внутрішнього забезпечення якості.

Калашнікова С., Курбатов С., Прохор І., досліджуючи механізми вдосконалення якості вищої освіти за досвідом Сполученого Королівства [12, с. 19-23], акцентують увагу на Британському кодексі якості вищої освіти.

Ковтунець А. [12, с. 31-32] серед усіх інших важливих елементів системи внутрішнього забезпечення якості освіти США виділяє такі: незалежне оцінювання результатів навчання студентів; забезпечення академічної доброчесності; основний критерій в оцінці роботи викладача – результати його професійної діяльності, в першу чергу *наукові*.

Толок І. та Супрунов Ю. [13] надали аналітичний огляд систем підготовки військових фахівців тактичного рівня (ТР) у ВВНЗ США, Великої Британії та Польщі. Вони зробили висновок, що для підготовки офіцерів ТР ЗСУ більш прийнятний досвід ЗС США і Польщі. Однак, досвід підготовки фахівців логістичного забезпечення ТР детально не розглядався.

НАТО, завдяки постійній адаптації своїх курсів, навчальних заходів, навчань та впровадженню нових концепцій та можливостей [14], забезпечує здатність реагувати на виникаючі проблеми безпеки. У цьому процесі виділено чотири основних виміри: освітні програми, індивідуальне навчання, колективне навчання, вправи.

НАТО STANAG 2591 (Розширене розподілене навчання) [15] стосується встановлення стандартизованої процедури розробки он-лайн навчання і навчального контенту та курсів навчальних закладів країн-членів НАТО. У освітньому середовищі НАТО створений каталог таких онлайн-курсів навчання [16], який є актуальним і доступним для країн-членів НАТО.

Впровадження стандартів НАТО у навчальний процес Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського (НУОУ), як зазначають Воробйов О., Власов І., Шинкаренко Ю. [17], вимагають внесення змін і доповнень у навчальні плани і програми підготовки фахівців тилового забезпечення оперативного і стратегічного рівнів, а також введення нових навчальних дисциплін (наприклад, «Основи логістики. Логістика ЗСУ», «Багатонаціональна логістика»). При цьому проблемні питання підготовки фахівців тилового забезпечення ТР не розглядалися.

Таким чином, у розглянутих публікаціях встановлено нормативні вимоги, досліджено міжнародний і вітчизняний досвід гарантування якості вищої освіти, у тому числі військової. Проте, проблемні питання впровадження досвіду держав-членів НАТО щодо гарантування якості вищої військової освіти фахівців логістичного забезпечення ТР трьох спеціалізацій (продовольче забезпечення військ (сил); речове забезпечення військ (сил); забезпечення підрозділів (частин, з'єднань) ракетним паливом, паливом та мастильними матеріалами) не визначені.

Постановка завдання та його розв'язання

Метою роботи є виявлення проблемних питань і надання пропозицій з їх розв'язання у процесі впровадження досвіду держав-членів НАТО щодо гарантування якості вищої військової освіти фахівців логістичного забезпечення ТР трьох спеціалізацій (продовольче забезпечення військ (сил); речове забезпечення військ (сил); забезпечення підрозділів (частин, з'єднань) ракетним паливом, паливом та мастильними матеріалами).

Досягнення визначеної мети здійснено шляхом співставлення встановлених вимог та очікувань з реальним станом процесу гарантування якості вищої військової освіти фахівців логістичного забезпечення (служб тилу) ТР у ВА. Пропозиції щодо розв'язання проблемних питань базуються на тривалому досвіді підготовки таких фахівців у ВА та Одеському інституті Сухопутних військ (ОІСВ).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

У розв'язанні загальної проблеми підвищення професійного рівня персоналу сил оборони відповідно до принципів і стандартів НАТО важливе значення мають проблемні питання гарантування якості вищої військової освіти фахівців логістичного забезпечення ТР вказаних спеціалізацій у ВА та пропозиції з їх розв'язання.

Виклад основного матеріалу дослідження

Проблемні питання розкрито за наступними складовими гарантування якості підготовки: зміст і тривалість освіти (чому і за який період навчити?), здобувачі і диплом освіти (кого приймати, який диплом видавати?), науково-педагогічні працівники (хто навчає і як підтверджує належний рівень професійної підготовки?), навчально-матеріальна база (за допомогою чого вчити?); методологія навчання (яким чином навчати?).

1. Зміст і тривалість підготовки фахівців логістичного забезпечення (служб тилу) ТР

Основні положення логістичного забезпечення (у тому числі і тилового забезпечення) підрозділів військових частин збройних сил США викладені у Польовому статуті (FM) 4-0 [18] і військових посібниках, виданих Генеральним штабом (ГШ) ЗСУ, стосовно ведення бойових дій піхотним батальйоном [19], їх забезпечення [20] та операційних процедур управлінської діяльності відповідних посадових осіб [20, 21], а також у навчальному посібнику щодо логістичного забезпечення механізованого (танкового) батальйону в бойових та інших діях [22].

Положення стандартів НАТО APJ-4 [23] і STANAG 2406 [24] щодо доктрини логістичного забезпечення об'єднаних сил і сухопутних військ впроваджені у практику ЗСУ постановою Кабінету Міністрів України (КМУ) від 27.12.2018 №1208 [25], Тимчасовою настановою з логістичного забезпечення ЗСУ (частина 1) [26], Основними положеннями логістичного забезпечення ЗСУ [27].

Одним із проблемних питань є неоднозначність тлумачення основних термінів, визначених Польовим статутом (FM) 4-0 [18] стандартами НАТО (APJ-4 [23], STANAG 2406 [24]) і нормативними документами [25-27]. Із порівняння сутності термінів «логістика» і «логістичне забезпечення» можна зробити висновок, що транспортування особового складу відповідно до поняття «логістика» розширене у понятті «логістичне забезпечення» до планування та здійснення військових перевезень, які стосуються не тільки особового складу, а й ОВТ. До поняття «логістика» не введено зберігання, експлуатацію, списання та реалізацію ОВТ і матеріально-технічних засобів (МтЗ), розквартирування військ (сил), торговельно-побутове обслуговування. Медичне забезпечення входить до поняття «логістика» [24-26], але не є складовою частиною логістичного забезпечення [25-27], однак відноситься до основних функціональних сфер логістичного забезпечення [26].

Така функція ведення бою як забезпечення відповідно до Польового статуту (FM) 4-0 [18] складається з трьох основних складових – *логістики, обслуговування особового складу та медичного забезпечення*. Є деякі відмінності між об'єднаною логістикою та логістикою СВ. Наприклад, медичне забезпечення СВ не вважається логістичною функцією.

Одна з найбільш помітних змін, на яку акцентується увага в Польовому статуті (FM) 4-0 [18], є зміна терміну з «тилового та технічного забезпечення» на «забезпечення». СВ прийняли свідоме рішення анулювати терміни: бойове забезпечення та тилове та технічне забезпечення. Зараз використовується назва відповідної функції ведення бою для опису типу підрозділу та його функцій.

У щорічному виданні «Біла книга – 2018. Збройні Сили України» [2, с.19-20] зазначається, що впровадження Міжнародних стандартів професійної практики внутрішнього аудиту [28] і Стандартів внутрішнього контролю в Міністерстві оборони та Збройних Силах відповідно до наказу ГШ ЗСУ від 29.08.2016 № 340 [29] сприяло підвищенню відповідальності керівників усіх рівнів за усунення виявлених порушень і ризиків. З метою удосконалення підготовки фахівців логістики всіх спеціалізацій у ВА з 2019 року у навчальний процес була введена нова навчальна дисципліна «Зовнішній та внутрішній контроль, управління ризиками».

Ще одним проблемним питанням є відсутність нормативного документа з логістичного забезпечення військових частин і підрозділів. Положення про військово (корабельне) господарство ЗСУ [30], яке стосується організації всебічного забезпечення військових частин і підрозділів у мирний час, є ідентичним перекладом такого ж документу радянської спадщини 1977 року і потребує заміни. Частина 1 Тимчасової настанови з логістичного забезпечення ЗСУ [26] стосується оперативної і стратегічної ланок

управління, а частина 2 щодо тактичної ланки знаходиться у стадії розроблення Командуванням сил логістики (КСЛ). Можливо цей нормативний документ буде включати основні положення логістичного забезпечення військових частин і підрозділів як у мирний час, так і в особливий період. Із затвердженням цього документу виникне необхідність уточнення (перегляду) стандарту вищої освіти за спеціальністю 254 «Забезпечення військ (сил)» [31], професійних стандартів, освітньо-професійних програм, навчального плану, програм навчальних дисциплін військово-професійної, базової і професійної військово-спеціальної підготовки.

Проблемним питанням також є відсутність перспективної типової організаційно-штатної структури військових частин (підрозділів) і формувань логістики видів ЗСУ. Це питання є досить важливим для розмежування функцій планування і виконання (реалізації запланованих заходів). Відповідно до стандартів НАТО у стратегічній та оперативній ланках управління ЗСУ ці функції розподілені частиною 1 Тимчасової настанови з логістичного забезпечення ЗСУ [26] між Головним управлінням логістики (ГУЛ) Генерального штабу ЗСУ (управліннями логістики штабів командувань видів ЗСУ (СВ, ПС, ВМС), ДШВ і ССпО) і КСЛ ЗСУ (логістикою командувань видів ЗСУ (СВ, ПС, ВМС), ДШВ і ССпО). У бригадній ланці передбачаються відділи логістики штабів бригад і логістика бригад. Як зазначено у Білій книзі – 2018 [2, с.49] на тактичному рівні триває перехід штабів військових частин ЗСУ на структури типу S. Як відомо з інших джерел та особистого спілкування із представниками ГУЛ, розроблена і проходить апробацію за пілотним проектом у 128 омбр перспективна структура відділу логістики штабу (плануючий орган) і логістики бригади з підпорядкованим батальйоном логістики (виконавчий орган), які можуть бути використані у навчальному процесі Військової академії. Однак, поки що відсутня інформація про перспективну структуру секцій логістики штабів механізованих і танкових батальйонів (чи батальйонних тактичних груп), дивізіонів бригадної артилерійської групи і протиповітряної оборони, а також логістики з відповідними підпорядкованими підрозділами (можливо це будуть роти логістики). На структуру відділів і секцій логістики відповідних штабів впливає перехід на класи постачання МтЗ за стандартами НАТО [23, 25-27].

Нормативні документи з логістичного забезпечення тактичного рівня базуються на типовій організаційній структурі військових частин і підрозділів. Важливим моментом при цьому є розмежування функцій офіцерів відділів (секцій) логістики штабів та офіцерів логістики військових частин (підрозділів). Досвід ЗС США щодо розмежування таких функцій на рівні батальйону викладений у навчальних посібниках щодо дій піхотного батальйону [19] та операційних процедур штабу [21]. Цей досвід не може бути калькою для механізованих (мотопіхотних, танкових, гірсько-штурмових) батальйонів ЗСУ і має бути адаптований до відповідної організаційної структури і вимог нового нормативного документу з логістичного забезпечення ЗСУ на тактичному рівні. Із затвердженням такого документу необхідно буде уточнювати (розробляти) професійні стандарти для офіцерів логістики за трьома спеціалізаціями: продовольче забезпечення військ (сил); речове забезпечення військ (сил); забезпечення підрозділів (частин, з'єднань) ракетним паливом, пальним та мастильними матеріалами). ВА за стандартами НАТО буде готувати офіцерів постачання МтЗ класів I, II, III відповідно. Сьогодні не прийняте рішення замовниками стосовно спільних чи окремих професійних стандартів і відповідно освітньо-професійних програм підготовки фахівців за вказаними спеціалізаціями. Після відпрацювання такого рішення на підставі затвердженої частини 2 зазначеної вище Тимчасової настанови виникне необхідність розроблення відповідних навчальних планів, програм навчальних дисциплін і робочих програм навчальних дисциплін для нових спеціалізацій.

Тривалість підготовки спеціалістів організації тилового (логістичного) забезпечення залежить від рівня і ступеня вищої військової освіти випускників ВА. Як зазначають Толлок І., Супрунов Ю. [13], термін базової підготовки офіцерів ТР за бакалаврськими програмами у США складає 4 роки, у Польщі за магістерськими програмами – 5 років. Під час зустрічі у ВА з представниками Військової технічної академії (ВТА) у вересні 2019 року були презентовані зміни у підготовці фахівців логістики ЗС Польщі, запроваджені у 2018 році. На підготовку фахівців логістики, яку здійснює Інститут логістики ВТА протягом 5 років, передбачається 5008 годин. Із загальної кількості виділяється на такі модулі:

військовий – 1908 годин, цивільний – 1900 годин, зі спеціалізації – 1200 годин. При цьому модуль цивільний за кількістю годин і змістом є ідентичним для всіх спеціалізацій логістики.

У ВА на підготовку бакалавра протягом 4 років за вказаними спеціалізаціями для набору курсантів 2019 року виділено 7200 годин, з яких на аудиторні заняття – 4900 годин, на самостійну роботу – 2300 годин. При цьому цикл загальної підготовки складає 3750 годин (у тому числі базова підготовка – 2430 годин), а на цикл професійної підготовки передбачено 2760 годин (у тому числі на військово-спеціальну підготовку – 1920 годин).

Обсяг часу на військово-спеціальну підготовку фахівців служб тилу на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти у ВА (1920 годин) перевищує на 720 годин обсяг часу модуля спеціалізації другого (магістерського) рівня вищої освіти інституту логістики ВТА (1200 годин).

Виходячи з такого порівняння на кафедрах, які здійснюють підготовку фахівців організації тилового (логістичного) забезпечення, відсутня єдність поглядів щодо тривалості підготовки курсантів для отримання ступеня вищої освіти «бакалавр» чи «магістр». З точки зору економії бюджетних коштів найбільш доречним рівнем вищої освіти для офіцера відділу (секції) логістики штабу та офіцера логістики (крім заступника командира з логістики) військової частини (підрозділу) може бути перший (бакалаврський) рівень. Другий (магістерський) рівень вищої освіти офіцери з досвідом військової служби на тактичному рівні можуть отримати у Національному університеті оборони України для заміщення вакантних посад заступників командирів військових частин з логістики і вище на оперативному і стратегічному рівнях управління.

2. Здобувачі і диплом освіти

Із аналітичного огляду Толока І. та Супрунова Ю. [13] відомо, наприклад, що до Сандхерстського військового училища Великої Британії приймаються юнаки та дівчата із середньою освітою віком від 17,5 до 20 років, військовослужбовці віком до 25 років і випускники цивільних ВНЗ віком до 25 років, які пройшли двомісячну підготовку у військовому училищі в період навчання в університеті. Конкурс вступників до ВВНЗ США - більше 10 осіб на місце.

Граничний вік для вступу цивільної молоді і військовослужбовців до ВВНЗ ЗСУ збільшений до 30 років. Так для здобуття освітнього рівня бакалавра за схемою навчання «курсант» до ВА на перший курс за вказаними спеціалізаціями служб тилу приймаються особи із числа цивільної молоді та ліцеїсти віком від 17 до 30 років, військовослужбовці та військовозобов'язані, які мають повну загальну середню освіту та не мають військових звань офіцерського складу, віком до 30 років.

Під час зустрічі у ВА з представниками ВТА ЗС Польщі було з'ясовано, що офіцер-випускник Інституту логістики отримує диплом офіцера тактичного рівня за відповідною спеціалізацією і *диплом магістра* – інженера логістики. Тобто, офіцер отримує два дипломи (військовий і цивільний).

Випускник ВА за трьома спеціалізаціями служб тилу отримує лише військовий диплом без зазначення цивільної спеціальності чи спеціалізації. До ліквідації ОІСВ випускник факультету тилу незалежно від спеціалізації отримував диплом бакалавра невиробничої сфери за умови дотримання обсягу кредитів на вивчення блоку нормативних навчальних дисциплін за затвердженим переліком.

Впровадження досвіду Інституту логістики ВТА Польщі щодо видачі випускникам цивільного диплому в освітню діяльність ВА буде вимагати перегляду професійних стандартів, освітньо-професійних програм, навчальних планів, програм і робочих програм навчальних дисциплін.

За досвідом країн-членів НАТО [13, 15, 16] щодо підготовки офіцерів резерву (ROTC – Reserve Officers Training Corps), подальшого навчання (перепідготовки) кадрових офіцерів у спеціалізованих офіцерських школах та спеціалізованих міжвузівських коледжах, навчальних центрах видів ЗС у ВА відповідно до наказу Міністерства оборони України від 04.04.2017 № 202 (зі змінами) [32] проводяться: курси підвищення кваліфікації офіцерів з питань тилового забезпечення (залучаються офіцери, призначені (зараховані до резерву кандидатів на просування по службі), на посади заступників командирів з тилу (батальйонів, дивізіонів), офіцери служб та інших спеціалістів служб тилу (пально-мастильних матеріалів, продовольчої, речової) бригад (полків, батальйонів) та їм рівні) – до 3 тижнів; курси перепідготовки та підвищення кваліфікації (допідготовки) офіцерів, прийнятих на військову

службу за контрактом з запасу (за спеціалізаціями служб тилу) – 3 місяці; курси перепідготовки та підвищення кваліфікації (допідготовки) офіцерів оперативного резерву № 1 і № 2 та військових частин, що відновлюють боєздатність – до 15 діб; курси військової підготовки осіб сержантського (старшинського) складу з вищою освітою (за спеціалізаціями служб тилу) з подальшим присвоєнням первинного офіцерського звання – 3 місяці.

3. Науково-педагогічні працівники (НПП)

Вимоги міжнародних стандартів ISO 9001:2015 [8] та ISO 21001:2018 [9] щодо залучення та постійного розвитку людських ресурсів для надання якісних послуг, а також вимоги стандартів внутрішнього забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти [11] щодо компетентності викладацького складу та його розвитку впроваджені в Законах України «Про освіту» [5] і «Про вищу освіту» [6]. Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності [33] встановлюють такі кадрові вимоги щодо забезпечення провадження освітньої діяльності у сфері вищої та післядипломної освіти для осіб з вищою освітою: науково-педагогічні та наукові працівники, які здійснюють освітній процес, повинні мати стаж науково-педагогічної діяльності понад два роки та рівень наукової та професійної активності, який засвідчується виконанням не менше чотирьох видів та результатів з перелічених у пункті 30 цих Ліцензійних умов; частка тих, хто має науковий ступінь та/або вчене звання, встановлюється для найвищого рівня, за яким фактично провадиться освітня діяльність, і становить не менше 50 відсотків загальної кількості членів групи забезпечення для рівня бакалавра, 60 відсотків – магістра, доктора філософії; частка тих, хто має науковий ступінь доктора наук та/або вчене звання професора, встановлюється для найвищого рівня, за яким фактично провадиться освітня діяльність і становить не менше 10 відсотків загальної кількості членів групи забезпечення для рівня бакалавра, 20 відсотків - магістра, 30 відсотків - доктора філософії/доктора мистецтва.

Одним із проблемних питань здобуття наукового ступеня НПП кафедр, які здійснюють підготовку курсантів за спеціалізаціями служб тилу, є відсутність в Україні вчених рад для захисту дисертацій за науковою спеціальністю 20.01.08 «Тил Збройних Сил». За вказаною науковою спеціальністю в Україні нараховується до п'яти кандидатів наук, які захистили дисертації ще в радянський період, і немає жодного доктора наук. Перелік наукових спеціальностей (станом на 2015 рік) [34] потребує внесення змін або перероблення, у тому числі з урахуванням стандарту вищої освіти за спеціальністю 254 «Забезпечення військ (сил)» [31], стандартів НАТО з логістики і національних нормативних документів з логістичного забезпечення.

При уточненні (переробленні) переліку наукових спеціальностей може бути врахований досвід ВТА Польщі [35], де з 1 жовтня 2018 року за рахунок об'єднання зменшена кількість наукових дисциплін, за якими захищаються дисертації. Наприклад, якщо у 2011 році деякі НПП у сфері військової логістики захищали дисертації за двома науковими дисциплінами (наука про безпеку та оборонна наука), то з 01.10.2018 – за однією науковою дисципліною (наука про безпеку, до складу якої включена оборонна наука). Таке об'єднання наукових дисциплін (в ЗСУ – спеціальностей) розширює можливості вченої ради із захисту дисертацій доктора філософії (доктора наук).

Актуальним питанням при цьому є дотримання академічної доброчесності НПП і здобувачами вищої освіти, а також забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату відповідно до міжнародного стандарту ISO 21001:2018 [9] та «Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG)» [11].

Питання підвищення кваліфікації НПП у ВА вирішене шляхом організації функціонування відповідних курсів відповідно до наказу Міністерства оборони України від 04.04.2017 № 202 [32]. Протягом п'яти років триває отримання допомоги від країн-членів НАТО (США, Канада, Велика Британія, Польща, Чехія) щодо підвищення кваліфікації НПП ВВНЗ ЗСУ у процесі реалізації Програми НАТО «Удосконалення військової освіти» (Програма DEEP - Defense Education Enhancement Program).

4. Навчально-матеріальна база (НМБ)

Одним із проблемних питань гарантування якості підготовки фахівців логістичного забезпечення у ВА є відсутність функціональних елементів автоматизованої системи управління логістичним забезпеченням (АСУЛЗ) ЗСУ. Як зазначено у щорічному виданні «Біла книга – 2018. Збройні Сили України» [2, с. 46], у ЗСУ протягом 2018 р. тривали: створення автоматизованої системи управління тактичної ланки управління; розроблення ескізного проекту та макетування АСУЛЗ ЗСУ.

Під час брифінгу в прес-центрі Міністерства оборони 26 березня 2019 року начальник ГУЛ – заступник начальника ГШ ЗСУ [36] оголосив підсумки автоматизації управління логістичним забезпеченням ЗС за стандартами НАТО. Так «... з 2016 року в ЗС України, за підтримки країн-партнерів та Уряду США, впроваджується АСУЛЗ, в рамках якої розроблена логістична інформаційна система обліку та руху матеріальних засобів (LIS), передача дослідного зразка якої планується у квітні-травні цього року; впроваджено автоматизовану систему кодифікації військового майна (BULCOD) – на даний час основні штатно-табельні предмети постачання кодифіковано на 100%, що дозволяє забезпечити функціонування пілотної зони логістичної інформаційної системи; надано планшетні пристрої (100 шт.) кінцевих користувачів для реалізації проекту LIS на тактичному рівні (за рахунок Трастового фонду НАТО з логістики та стандартизації)...».

Впровадження у навчальний процес ВА LIS та BULCOD планується в наступному році. Тому виникає завдання освоєння цих систем НПП ВА.

Наступним проблемним питанням гарантування якості підготовки фахівців логістичного забезпечення трьох спеціалізацій у ВА є несвоєчасне постачання сучасних технічних засобів служб тилу. Так, наприклад, мобільний лазне-пральний комплекс прийнятий на озброєння ще у 2016 році, автоцистерна АЦ-12-63221 – у 2017 році, а їх постачання заплановано на 2020 рік. Розроблений мобільний лазне-пральний модуль та інші новітні зразки технічних засобів служб тилу також першочергово мають бути поставлені до ВА.

Вкрай важливим проблемним питанням гарантування якості підготовки фахівців логістичного забезпечення у ВА є створення і забезпечення функціонування інноваційного інформаційно-освітнього середовища. В першу чергу це стосується дистанційного навчання. Так, наприклад, для офіцерів логістики у складі багатонаціонального штабу чи національного штабу під час місії НАТО є онлайн курси офіцера логістики НАТО (LOC НАТО) [37].

Концепція дистанційного навчання у ЗСУ [38] запроваджується з 2015 року. Проблемні питання застосування технологій дистанційного навчання в системі військової освіти України досліджені Садовським М. [39]. Він виділив такі проблемні питання: специфіка корпоративної спрямованості МО України не дозволяє використовувати документи обмеженого доступу в контурах публічних інформаційно-телекомунікаційних мереж, а більшість навчально-методичних фондів військових навчальних закладів мають найнижчий рівень обмеженості «Для службового користування»; значне навантаження на викладачів зі складання програм і наповненню матеріалів навчального курсу, особливо коли предметна область навчання постійно зазнає змін, тому іноді це вимагає уведення додаткових посад; при використанні віддаленими користувачами віртуальних систем дистанційного навчання виникають ускладнення у набутті ними практичних навичок в експлуатації ОВТ; вирішення завдань захисту інформації на законодавчому рівні, визначення сертифікованих протоколів та інтерфейсів для роботи через віртуальні приватні мережі.

У ВА під час підготовки фахівців логістичного забезпечення вказаних спеціалізацій також існують проблеми захисту інформації технічного характеру, які унеможливають застосування інноваційного інформаційно-освітнього середовища при використанні документів обмеженого доступу. Рішення щодо введення додаткових посад спеціалістів ІТ-сфери приймається керівництвом ВА. Так, наприклад у складі НУОУ є науковий центр дистанційного навчання. На базі цього наукового центру пройшли навчання і отримали досвід використання програмного забезпечення дистанційного навчання декілька викладачів кафедр, які здійснюють підготовку фахівців тилового (логістичного) забезпечення.

Представники ВА Воловник В. Є. і Маслій О. М. [40] розробили теоретичні основи моделі упровадження інноваційних педагогічних технологій у навчальний процес ВВНЗ, яка має бути адаптована і сумісна з інформаційно-комунікаційними технологіями управління військами і навчання провідних країн-членів НАТО.

Під час спілкування у ВА з представниками Інституту логістики ВТА ЗС Польщі було з'ясовано, що Міністерством оборони Польщі не встановлені вимоги до НМБ ВВНЗ. Міністерством оборони України у 2018 році був затверджений Порядок забезпечення матеріально-технічної бази (МТБ) ВВНЗ та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти (ВНП ЗВО) [41], який визначив: склад, призначення та вимоги до МТБ ВВНЗ та ВНП ЗВО; порядок планування її використання, розвитку та вдосконалення з урахуванням перспектив розвитку ОВТ, практичного досвіду та поглядів на застосування військ (сил); порядок забезпечення, обліку, утримання та списання ОВТ, тренажерів, навчально-лабораторного, полігонного обладнання та інших засобів, які використовуються для забезпечення освітнього процесу; порядок перевірки та оцінки стану МТБ ВВНЗ та ВНП ЗВО.

5. Методологія навчання

Як відомо, методи навчання тісно пов'язані з НМБ ВВНЗ. Так, наприклад, серед існуючих методів навчання та тренувань військовослужбовців СВ США в даний час, як зазначають Туловський В. і Ковшова О. [42], є актуальним застосування віртуальних тренажерів та симуляторів. З метою створення умов реальної обстановки поля бою та навчання військовослужбовців діяти в ній використовується тренувальна система повного занурення в реальність DSTS (Dismounted Soldier Training System). Американська військово-промислова компанія «Нортроп-Грумман» розробила програмно-апаратний комплекс VIPE (Virtual Immersive Portable Environment) у вигляді екрану з можливістю огляду на 360°, що імітує віртуальний простір для навчання. Він пропонує користувачам високоякісну картинку, яка забезпечує високу ступінь занурення у віртуальне середовище з різними місіями.

В 2016 році дослідницький центр спорядження військовослужбовця армії США (NSRDEC) показав свою нову розробку «Купол віртуальної реальності». Військовослужбовець всередині купола може займатися різними тренувальними місіями з ігровими маніпуляторами, які за формою і масою копіюють бойову зброю. При цьому спеціальні датчики будуть стежити за реакцією внутрішніх органів, у тому числі реакцією мозку, а також орієнтування на місцевості у віртуальному оточуючому середовищі. Дія даних тренажерів повністю основана на принципі роботи DSTS.

Сьогодні актуальним питанням гарантування якості вищої військової освіти з підготовки фахівців логістичного залишається застосування інтерактивних методів навчання (ділових ігор, тренінгів, кейс-методу (Case study), методу проектів тощо), які будуть базуватися на сучасних інноваційних інформаційно-комунікативних технологіях.

Корисним для підготовки фахівців логістичного забезпечення може бути застосування змішаного навчання, підходи до організації якого пропонують Артамощенко В. С., Судніков Є. О., Новікова І. В. [43]. Змішане навчання – це освітня концепція, в рамках якої навчання поєднує традиційну форму навчання і сучасні інформаційно-комунікативні технології, що дозволяє йому контролювати час, місце, темп і спосіб вивчення матеріалу. Існує 6 моделей змішаного навчання з різними цілями, потребами і обсягами витрат. Завдання викладача - вибрати оптимальну модель.

1. Face-to-face Driver (модель, спрямована на підкріплення традиційного навчання). Викладач особисто дає основний обсяг освітнього плану, по мірі необхідності включаючи онлайн навчання як допоміжний. Ця модель часто включає в себе аудиторну і лабораторну роботу на комп'ютерах.

2. Rotation Model (ротаційна модель). Відбувається чергування традиційного очного аудиторного навчання і самостійного онлайн навчання в індивідуальному режимі (наприклад, через Інтернет за планом посилення, складеним викладачем; на спеціальному сайті).

3. Flex Model (гнучка модель). Більшою мірою використовується онлайн-платформа, викладач надає допомогу здобувачам освіти у міру необхідності, час від часу працює з невеликими групами або з одним здобувачем індивідуально.

4. Online Lab (онлайн-лабораторія). Онлайн-платформа використовується для проведення всього курсу навчання на аудиторних заняттях. Таке навчання проходить під керівництвом і контролем викладача. Дана програма може поєднуватися з традиційною в рамках звичайного розкладу.

5. Self-Blend Model (модель «Змішай сам»). Здобувач освіти самостійно вирішує, які з традиційних курсів йому необхідно доповнити віддаленими онлайн-заняттями.

6. Online Driver Model (переважно дистанційне онлайн навчання). В основному ця модель передбачає навчання в режимі онлайн – через платформу і віддалений контакт з викладачем. Однак опціонально або на вимогу можуть бути додані перевірочні очні заняття і зустрічі з викладачем.

Необхідно зауважити, що час, відведений на роботу з електронним курсом при змішаному навчанні, може становити від 30% до 80%.

Таким чином, у НПП кафедр підготовки фахівців служб тилу є досить широкий спектр вибору форм і методів навчання. При застосування нових підходів виникає потреба розширювати свої знання і набувати практичних навичок у застосуванні нових форм і методів навчання.

Висновки

Проблемними питаннями у процесі впровадження досвіду держав-членів НАТО щодо гарантування якості вищої військової освіти фахівців логістичного забезпечення (служб тилу) ТР є: неоднозначність тлумачення основних термінів у зазначеній сфері; відсутність нормативного документа з логістичного забезпечення військових частин і підрозділів, а також перспективної типової організаційно-штатної структури військових частин (підрозділів) і формувань логістики видів ЗСУ; невизначеність функцій офіцерів відділів (секцій) логістики штабів та офіцерів логістики військових частин (підрозділів); необґрунтованість підготовки фахівців служб тилу за другим (магістерським) рівнем вищої освіти; відсутність можливості отримання випускниками ВВНЗ цивільного диплому; відсутність в Україні вчених рад для захисту дисертацій за науковою спеціальністю 20.01.08 «Тил Збройних Сил» та неузгодженість назви наукової спеціальності зі спеціальністю 254 «Забезпечення військ (сил)» щодо підготовки здобувачів вищої освіти; відсутність у складі НМБ ВА функціональних елементів АСУЛЗ ЗСУ; несвоєчасність постачання сучасних технічних засобів служб тилу; недостатній рівень інноваційного інформаційно-освітнього середовища ВА (у тому числі віртуальних тренажерів та симуляторів).

Серед пропозицій із розв'язання перелічених проблемних питань слід виділити: розроблення і використання у навчальному процесі нормативного документа з логістичного забезпечення військових частин і підрозділів на основі перспективної типової організаційно-штатної структури формувань (у тому числі логістики) видів ЗСУ з відповідним розподілом функцій офіцерів відділів (секцій) логістики штабів та офіцерів логістики військових частин (підрозділів) за умови однозначного тлумачення основних термінів у зазначеній сфері; прийняття рішення замовниками та органами управління військовою освітою щодо підготовки фахівців служб тилу за другим (магістерським) рівнем вищої освіти та можливості отримання ними цивільного диплому; зміна назви наукової спеціальності для захисту дисертацій НПП зі спеціальністю щодо підготовки здобувачів вищої освіти та формування в ЗСУ вчених рад за оновленою назвою наукової спеціальності; отримання і впровадження у навчальний процес ВА функціональних елементів АСУЛЗ ЗСУ, сучасних технічних засобів служб тилу, а також досягнень науково-технічного прогресу для формування сучасного інноваційного інформаційно-освітнього середовища ВА.

Перспективи подальших досліджень

Серед напрямків подальших досліджень можуть бути: використання штучного інтелекту під час планування та управління логістичним забезпеченням військових частин (підрозділів) видів ЗСУ; економічне обґрунтування доцільності підготовки фахівців служб тилу за другим (магістерським) рівнем вищої освіти; розроблення тренажерів для отримання навичок застосування технічних засобів служб тилу.

Список використаних джерел

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 травня 2016 року «Про Стратегічний оборонний бюлетень України» : Указ Президента України [від 6 червня 2016 року № 240/2016] // Урядовий кур'єр. – 2016. - № 112 - 15 черв.; Офіційний вісник України. – 2016. - № 45 – 17 черв. – С. 14, стаття 1641, код акта 82131/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/240/2016#n10> (дата звернення 18.05.2019)
2. Біла книга – 2018. Збройні Сили України. – К.: МО України, 2019. URL: <http://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WB-2018.pdf>
3. Ільченко А.М. Вища освіта і Болонський процес: Навчально-методичний посібник / Авторі-укладачі: Ільченко А.М., Шейко С.В. – Полтава: РВВ ПДАА, 2014. – 316 с.
4. Спільна декларація міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти». Болонья, 19 червня 1999 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_525
5. Про освіту. Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Дата оновлення: 09.08.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 30.09.2019)
6. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. Дата оновлення: 09.08.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення 30.09.2019)
7. Система управління якістю. Основні положення та словник термінів (ISO 9000:2015, IDT) : ДСТУ ISO 9000:2015. – К.: ДП «УкрНДНЦ». 2016. – 45 с. URL: <https://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>
8. Системи управління якістю. Вимоги (ISO 9001:2015, IDT) : ДСТУ ISO 9001:2015. . – К.: ДП «УкрНДНЦ». 2016. – 22 с. URL: <https://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209001.pdf>
9. Educational organizations – Management systems for educational organizations – Requirements with guidance for use. ISO 21001:2018 URL: <https://pecb.com/whitepaper/iso-210012018--educational-organizations--management-systems-for-educational-organizations--requirements-with-guidance-for-use>
10. Зельницький А.М. Гарантування якості вищої освіти в контексті національної безпеки України / А.М. Зельницький // Науковий часопис Академії національної безпеки. – 2018. - № 2. – С. 52-68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nivanb_2018_2_6
11. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К.: ТОВ “ЦС”, 2015. – 32 с. URL: http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/standards-and-guidelines_for_qa_in_the_ehea_2015.pdf
12. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд / Укладачі: Добко Т., Золотарьова І., Калашнікова С., Ковтунець В., Курбатов С., Линьова І., Луговий В., Прохор І., Рашкевич Ю., Сікорська І., Таланова Ж., Фініков Т., Шаров С.; за заг. ред. С. Калашнікової та В. Лугового. – Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2015. – 84 с.
13. Толок І. Особливості підготовки військових фахівців тактичного рівня у ВВНЗ США та окремих країн НАТО / І. Толок, Ю. Супрунов // Військова освіта. - 2018. - № 1. - С. 259-271. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vios_2018_1_28.
14. NATO/ Education and training. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49206.htm
15. STANAG 2591. ADVANCED DISTRIBUTED LEARNING (ADL). EDITION 1. 8 May 2013 NSA (JOINT) 0641 (2013) NTG/2591. URL: <https://adlnet.gov/public/uploads/2591efed01.pdf>
16. NATO Joint Advanced Distributed Learning. Online Course Catalog. 2019. URL: <https://jadr.act.nato.int/CourseCatalog.pdf>
17. Воробйов О. Напрямки підготовки фахівців з логістики Збройних Сил України та сучасні технології управління логістичним забезпеченням / О. Воробйов, І. Власов, Ю. Шинкаренко // Військова освіта. – 2018. - № 1. – С. 66-72. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vios_2018_1_9
18. Польовий статут (FM) 4-0. Забезпечення. - Вашингтон: Штаб Департаменту Сухопутних військ, 2009, - 140 с.

19. ВП 3.21.29 Піхотний батальйон : військовий посібник. – К.: ГШ ЗСУ, 2017, - 270 с.
20. ВП 4.0 Забезпечення : військовий посібник – К.: ГШ ЗСУ, 2017. – 102 с.
21. ВП 5.0А Операційний процес : військовий посібник – К.: ГШ ЗСУ, 2017. – 80 с.
22. Логістичне забезпечення механізованого (танкового) батальйону в бойових та інших діях. Частина I. Тулове забезпечення: навчальний посібник / Є.А. Іванченко та ін.; за ред.: Г.І. Кривогуза.. – Одеса: Військова академія, 2018. – 316 с.
23. NATO STANDARD AJP-4. ALLIED JOINT DOCTRINE FOR LOGISTICS. Edition B. Version 1. Published by the NATO STANDARDIZATION OFFICE (NSO). December 2018. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/778365/20190122-doctrine_nato_logistics_ajp_4.pdf
24. STANAG 2406 : 2015 LAND FORCES LOGISTIC DOCTRINE NATO. Published by the NATO STANDARDIZATION OFFICE (NSO). December 2015. URL: <https://standards.globalspec.com/std/9983897/STANAG%202406>
25. Порядок логістичного забезпечення сил оборони під час виконання завдань з оборони держави, захисту її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2018 № 1208. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1208-2018-%D0%BF>
26. Тимчасова настанова з логістичного забезпечення Збройних Сил України (частина 1), затв. наказом Генерального штабу Збройних Сил України від 01.07.2019 №236/ДСК
27. Основні положення логістичного забезпечення Збройних Сил України, затв. наказом Міністерства оборони України від 11.10.2016 № 522
28. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту (стандарти). – К.: ВГО «Інститут внутрішніх аудиторів України», 2017. – 40 с. URL: <https://www.iaa.org.ua/wp-content/uploads/2013/08/IPPF-Standards-2017-Ukrainian.pdf>
29. Інструкція з організації внутрішнього контролю у Збройних Силах України, затв. наказом Генерального штабу Збройних Сил України від 29.08.2016 № 340
30. Положення про військово (корабельне) господарство Збройних Сил України, затверджено наказом Міністра оборони України від 16.07.1997 № 300
31. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 254 «Забезпечення військ (сил)» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затв. наказом Міністерства освіти і науки від 12.12.2018 № 1385
32. Наказ Міністерства оборони України від 04.04.2017 № 202 «Про організацію та проведення підвищення кваліфікації військовослужбовців, працівників Збройних Сил України та державних службовців Міністерства оборони України та Збройних Сил України» (зі змінами відповідно до наказу Міністерства оборони України від 19.07.2018 № 353)
33. Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 № 1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 10.05.2018 № 347)
34. Перелік наукових спеціальностей, затв. наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України 14.09.2011 № 1057 (внесені зміни наказом Міністерства освіти і науки від 06.04.2015 № 394)
35. Військово-технічна академія ЗС Польщі: офіційний веб-сайт. URL: <https://www.wat.edu.pl/portfolio/logistyka-2/>
36. Офіцери логістичного забезпечення Збройних Сил України беруть участь в логістичних навчаннях НАТО. Інтерв'ю начальника ГУЛ від 26.03.2019. URL: <http://www.mil.gov.ua/news/2019/03/26/oficzeri-logistichnogo-zabezpechennya-zbrojnih-sil-ukraini-berut-uchast-v-logistichnih-navchannayah-nato/>
37. Курси офіцера логістики НАТО (LOC НАТО): офіційний веб-сайт URL: <https://forsvaret.no/hogskolene/en/NODEFIC/Our%20courses/NATO%20Logistic%20Officer%20Course>

38. Концепція дистанційного навчання у Збройних Силах України, затв. наказом Міністерства оборони України від 21.12.2015 № 744
39. Садовський М. Застосування технологій дистанційного навчання в системі військової освіти / М. Садовський. // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Педагогіка. - 2016. - Вип. 6. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadrped_2016_6_12
40. Воловник В. Є. Модель упровадження інноваційних педагогічних технологій у навчальний процес вищих військових закладів освіти / В. Є. Воловник, О. М. Маслій // Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки. - 2018. - Вип. 82(2). - С. 94-101. - URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znprrp_2018_82\(2\)_21](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znprrp_2018_82(2)_21)
41. Порядок забезпечення матеріально-технічної бази вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти та оцінювання її стану, затв. наказом Міністерства оборони України від 07.06.2018 № 262
42. Туловський В., Ковшова О. Применение виртуальных тренажеров для повышения уровня боевой подготовки военнослужащих сухопутных войск США / В. Туловський, О. Ковшова // Зарубежное военное обозрение. - 2017. - №12 - С. 38-42
43. Артамощенко В. С. Змішане навчання (blended learning), пріоритетна форма дистанційного навчання / В. С. Артамощенко, Є. О. Судніков, І. В. Новікова // I-а міжнар. наук.-практ. конф. «Проблеми впровадження дистанційного навчання в освітньому процесі вищих військових навчальних закладів та можливі шляхи їх вирішення», 16 лист. 2018 р. [Київ] : тези доп. – К., 2018. - С. 27-30

КАЧЕСТВО ВЫСШЕГО ВОЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ СПЕЦИАЛИСТОВ ЛОГИСТИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ (СЛУЖБ ТЫЛА) ТАКТИЧЕСКОГО УРОВНЯ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ УКРАИНЫ: ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ И ПРЕДЛОЖЕНИЯ ПО ИХ РЕШЕНИЮ

Г. Кривогуз, Е. Иванченко, Л. Снигур

Рассмотрены проблемные вопросы внедрения опыта государств-членов НАТО по гарантированию качества высшего военного образования специалистов логистического обеспечения тактического уровня трех специализаций, по которым осуществляется обучение в Военной академии (ВА): продовольственное обеспечение войск (сил), вещевого обеспечения войск (сил), обеспечение подразделений (частей, соединений) ракетным топливом, горючим и смазочными материалами. Проблемные вопросы раскрыты по следующим составляющим гарантирования качества подготовки: содержание и продолжительность образования (чему и за какой период научить?), соискатели и диплом образования (кого принимать, какой диплом выдавать?), научно-педагогические работники (кто учит и как подтверждает надлежащий уровень профессиональной подготовки?), учебно-материальная база (с помощью чего учить?); методология обучения (каким образом учить?).

Среди ключевых проблемных вопросов выделены: отсутствие нормативного документа по логистическому обеспечению Вооруженных Сил Украины (ВСУ) в тактическом звене с учетом перспективной типовой организационно-штатной структуры воинских частей (подразделений) и формирований логистики видов ВСУ, а также распределения функций офицеров отделов (секций) логистики штабов и офицеров логистики воинских частей (подразделений); отсутствие в составе учебно-материальной базы ВА функциональных элементов автоматизированной системы управления логистическим обеспечением ВСУ и современных технических средств служб тыла; недостаточный уровень инновационной информационно-образовательной среды ВА (в том числе виртуальных тренажеров и симуляторов). Установлено, что наиболее приемлемым для гарантирования качества высшего военного образования специалистов логистического обеспечения по указанным специализациям в ВА (г. Одесса) есть опыт подготовки таких специалистов в вооруженных силах США и Польши.

Предоставлены предложения по решению проблемных вопросов, которые тесно связаны с перспективами развития ВСУ в соответствии со Стратегическим оборонным бюллетенем Украины. Прежде всего, это касается внедрения новейших образцов технических средств служб тыла, автоматизированной системы управления логистическим обеспечением на тактическом уровне, дистанционного обучения, новейших информационно-коммуникационных технологий в учебном процессе по стандартам НАТО.

Ключевые слова: высшее военное образование, соискатели образования, содержание образования, логистическое обеспечение, методология обучения, учебно-материальная база, научно-педагогические работники, службы тыла, качество образования.

QUALITY OF HIGHER MILITARY EDUCATION OF LOGISTIC SUPPORT SPECIALISTS (SERVICE SUPPORT BRANCHES) OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE AT TACTICAL LEVEL: PROBLEM ISSUES AND SUGGESTIONS FOR THEIR SOLUTION

H. Kryvohuz, E. Ivanchenko, L. Snigur

This paper summarizes the issues on learning and implementation of NATO member states' experience to guarantee the quality of higher military education of logistics specialists at the tactical level of three specialties, provided by the Military Academy (VA). These specialties include food support for troops (forces), clothing supplies for troops (forces), supplies of units with rocket fuel, fuel and lubricants. The paper suggests some components that should be addressed to guarantee the quality of training namely: the content and duration of education (what to teach and how long should the course last); applicants and the diploma of education (who should be admitted for the course and what kind of diploma should be received upon graduation); teaching staff (who teaches and the way to confirm the appropriate level of training); educational materials and technical facilities (material base); the teaching methodology (how to teach).

Among the key issues that concern is the lack of normative documents on the logistics support of the Armed Forces of Ukraine (AFU) at tactical level, which would take into account the promising typical organizational and staff structure of military personnel, logistics elements and units within all armed services of AFU: as well as documents which authorize the distribution of functions among logistics officers of departments (sections) of headquarters and logistics officers of military units. Another issue of concern is lack of the main functional elements of the automated logistics management system of the Armed Forces of Ukraine as well as absence of modern technical facilities, used by service support branches, as material and technical facilities which could be used for educational purposes at the Military Academy; insufficient level of innovative information technologies which constitute educational environment of VA (including training equipment and simulators). The article argues that the most acceptable experience to guarantee the quality of higher military education of logistics support specialists of the above specialties provided by the VA (Odessa) is the experience of their counterparts in the US and Polish armed forces.

Proposals have been made to resolve problematic issues that are closely related to the development prospects of the Armed Forces in accordance with the Strategic Defense Bulletin of Ukraine. First of all, the educational process should be complemented with the latest samples of technical equipment used by the service support branches. An automated logistics management system at tactical level, distance learning, the latest information and communication technologies should be used in the educational process in compliance with NATO standards.

Key words: *higher military education, applicants, educational content, logistics support, training methodology, educational materials and technical facilities, teaching staff, service support, quality of education.*